(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 49. 5. грудня 1943. Рік I.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

Галицькі добровольці в Губернатора

Губернатор Галичини, д-р Вехтер, прийняв у минулий понеділок, у присутності високих достойників, дванадцятьох членів Галицької Дивізії, покликаних до відділу воєнних звітодавців. Губернатор висловив свою радість з того приводу, що члени відділу звітодавців, які відбули в Німеччині свій перший вишкіл, показалися гідними свого народу і як представники свого краю залишили по собі гарне враження. Він переконаний, що вони, після того, як мали змогу власними очима оглянути Німеччину й її мешканців у п'ятому році війни і після того, як на власній шкурі переконалися підчас большевицького панування, про цю небезпеку, яка загрожує цілій Европі, є покликані до того, щоб стати найкращими пропагандистами в боротьбі Европи за її існування. Вони передадуть своєму народові це виховання, яке практично самі набули. У тій певності передав їм своє поздоровлення і сподівається, що вони добре вив'яжуться зі своїх обов'язків, як СС.

СТВОРЕННЯ ГОЛОВНОЇ ЖІНОЧОЇ КОМІСІЇ ПРИ ВІЙСЬКОВІЙ УПРАВІ

В дні 17. ц. м., під проводом голови Військової Управи, полк. А. Бізанца, й референта опіки над добровольцями і їх родинами, дир. Палія уконституувалася Головна Жіноча Комісія для співпраці з Військовою Управою, а зокрема з референтом опіки над родинами. Завданням Головної Жіночої Комісії є моральна й матеріяльна опіка над родинами добровольців.

Після відчитання статуту Головної Жіночої Комісії, полк. Бізанц побажав їй успіхів та вдоволення з праці. Поруч загальної опіки над родинами добровольців жіноцтво, об'єднане в Головній Жіночій Комісії, по її низових клітинах, піднялося акції збірки різдвяних пакунків для добровольців Галицької Дивізії і включилося в акцію різвяної томболі для ранених вояків Східного фронту.

СУСПІЛЬНІ ВЕЧОРИ

В Бучачі, заходом Делегатури кожної п'ятниці відбуваються т. зв. „суспільні вечори". На них вечорах прелегенти виголошують доповіді на суспільні й виховні теми, призначені між іншим для старшої молоді середніх шкіл, молодих практикантів і службовців урядів та установ. До цього часу виголошено доповіді на такі теми: „Дещо про характер", „Дещо про суспільне виховання", „Про сильну й добру волю", і ін. Ціллю цих „суспільних вечорів" це: поширити світогляд і скріпити мораль ні і духові сили української шкільної молоді й молодої інтелігенції. На кожному дотеперішньому викладі було пересічно по 200 слухачів.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Хоч на просторах східного фронту почалася зима, великі бої продовжувалися там також минулого тижня. Німецький наступ у напрямі Києва і Коростеня довів до опанування важних становищ. Минулого тижня ворог знову був почав свої терористичні летунські атаки на німецькі міста. В Італії не було минулого тижня ніяких більших боєвих дій. У східній частині Середземного моря німці, зайнявши острів Самос цілковито запанували над островами між Грецією та Туреччиною. На Далекому Сході американці, продовжуючи свій наступ, знову були потерпіли нові великі втрати в кораблях.

Шляхом німецького наступу

Як ми вже згадували останній раз, німецькі війська, відбивши Житомир, продовжують свій наступ у напрямі Києва й Коростеня. Згідно з голосами ворожої англійської преси німецький наступ у напрямі Києва, став найсильнішою боєвою акцією, яку німецькі війська перевели впродовж останніх часів. Кинувши великі сили піхоти, повзів і протилетунських гармат німецькі війська окружили й винищили до тла поодинокі ворожі групи та очищували простір коло містечка Брусилова. Одночасно завзяті бої ішли на північний захід від Києва коло Коростеня, де німецькі війська також окружили значні большевицькі сили.

Щоб зупинити розгін німецького наступу, большевики постійно переходили до протиатак. Але без огляду на всі большевицькі наступи німецькі війська посувалися на схід. У висліді боїв між Житомиром і Києвом а зокрема останнього окруження німці захопили або знищили 200 повзів, 554 гармати, 300 скорострілів і гранатометів та 166 авт. Це вказує, що головним засобом большевицьких протиатак стала панцирна й механічна зброя та артилерія.

Большевицькі протинаступи

Супроти успішного німецького наступу в напрямі Києва большевики почали завзяті атаки на північному і південному фронті. Так прийшло до величезних боїв довкола Гомеля, а коли німці залишили це зовсім знищене місто, бої ішли на захід від нього і на півд. захід від Кричева. В обох тих просторах боєві дії відбуваються у непрохідних лісах і багнах, що вимагає велетенських зусиль і від німецького вояка та від його проводу.

Минулого тижня закінчилися великі бої коло Смоленська, де большевики 7 днів наступали в напрямі на Вітебськ й Оршу. Задуманий прорив німецького фронту не вдався.

На півдні большевики атакували німецькі мостові причілки на Дніпрі під Нікополем і Херсоном, щоб перейти долішній Дніпро. Крім того вони знову намагалися наступати на південний захід від Дніпропетрівського, на південь від Кременчука та під Черкасами. Німецькі війська відбили ворожі наступи у всіх згаданих точках, або так як у великому коліні Дніпра викинули большевиків з усіх місцевих вломів. Під Черкасами німці знищили ворожий мостовий причілок і винищили в запіллі ворожі партизанські загони.

Крім тих головних боїв місцеві боєві дії відбувалися на півночі, де німецькі війська перевели вдатні наступи на захід і на південний захід від Невеля. На Криму нім. війська успішно поборювали ворожі мостові причілки коло Керчі і відбивали ворожі спроби переправи через Гниле море.

Остаточна перемога на Егейському морі

Німецькі війська знову здобули на Егейському морі нову перемогу. Після висаду й захоплення острову Лерос, вони висіли на острові Самос, розбройли тамошню залогу й зайняли цей важний, під військовим оглядом, острів. Шість тисяч італійських вояків Бадоліо попало в німецький полон. Їх командант утік до Туреччини. Таким чином у німецьких руках опинилися всі острови на Егейському морі. Рівночасно впали всі ворожі надії на скорий висад на Балкані, що разом з большевицькою офензивою мав причинитися до захитання Німеччини.

Ворожі налети на відкриті міста

Минулого тижня ворог знову почав свої летунські налети на відкриті міста у західніх зайнятих просторах і в Німеччині. Столиця Німеччини, Берлін, пере-

(Докінч. на 2. стор.)

Знання і вміння

У зв'язку з воєнними подіями ми раз-у-раз і в пресі читаємо і в радіо чуємо назви різних народів, країв, їхніх міст і містечок, гір, і рік, і морів. Багато їх за цю війну ми вже чули! Та, буває що неодин не в силі часами й уявити собі, де цей край лежить, які там люди, яка їх вдача, яка історія, в чім сила й багацтво цього народу, чи в чому його слабість.

Очевидно, нам треба знати як найбільше передусім про себе самих. Про свій край і нарід, про наше минуле. Нам треба пізнати не тільки те, що добре в нас було і є, але й свої хиби, щоб їх усувати, поборювати. Але добре також знати правду про своїх сусідів та й взагалі про важніші краї і народи світу. Ці відомості це, ясна річ, тільки частина з великого скарбу людського знання. Його дає нам наука, шкільна й позашкільна освіта.

Позашкільна освіта має в нас уже свою гарну традицію. Це ж уже десятки літ існують по наших галицьких селах і містах читальні. Багато з них мали вже великі осяги в культурно-освітній роботі. Це ж ще 8. грудня 1868 року, тобто вже 75 літ тому заснували українці у Львові Головне Товариство „Просвіта". І місяць грудень став у нас місяцем Просвіти, в якому ми зокрема присвячували увагу нашим освітнім завданням і взагалі справам нашої культури.

За кілька десяток літ праці наша колишня „Просвіта" і її читальні зробили незвичайно велике діло. Сьогодні всюди там, де працювали наші читальні, а потім і інші товариства, що їм читальня приготовила і людей і дорогу — наш нарід національно вповні свідомий і в своїм культурнім розвитку пішов за останні десятиліття далеко вперед.

Відчити й реферати на історичні, чи літературні теми, а таки найчастіше відбувалися по наших читальнях, не тільки ознайомлювали загал з рідною історією, з заслуженими синами Української Землі, з творами їхнього духу чи воєнними подвигами, але одночасно скріплювали нашу любов до Батьківщини й пошану до своїх великих і заслужених предків. Разом із пізнанням рідної історії зрозуміли ми й призначення нашого народу. Тоді в нас зростало бажання йти слідом тих, що трудилися для добра нашої нації, щоб продовжувати їх діло. Зрозуміння потреби суспільної праці і бажання виконувати її — це головне душевне приготування до діла. Після цього мусить

прийти уміння робити так, як треба. У суспільному, збірному житті народу треба багато практичного знання і вміння, треба багато фахівців у всіх ділянках, щоб уміли з успіхом вести свою роботу.

Провівши велике діло загального освідомлення й національного виховання широких мас, ми почали звертати увагу на потребу практичного вишколу. Ми побачили нашу слабу сторону, а саме те, що ми відстали від сучасної техніки і взагалі від практичних фахів. Правда, на це вплинуло багато зовнішніх обставин, але, ніде правди діти, ми не виробляли в собі потрібного практичного наставлення, яке поривало б молодих людей здобувати ті ділянки життя, де треба багато практичного вміння. Наслідки цього ми почали дошкульно відчувати. Ми зрозуміли, що без своїх ремісників і купців наше місто не наше. Ми шукали між собою на селах і в містечках своїх людей, які вміли б пустити в рух машину, самохід чи трактор і, звичайно, не находили. Ми дивилися за своїми залізничниками і теж не часто їх зустрічали. Навіть таких людей, вже не серед старших, але серед молоді, що вміли б дати собі раду з лямповим радієм, у нас не було багато. Навіть у ділянці сільського господарства ми бачили свої недомагання — брак добрих фахівців — садівників, городників, годівельників, а зокрема таких, що вміли б орудувати складними хліборобськими машинами.

Зокрема тепер, у цій війні, бачимо, яке велетенське застосування має техніка на всіх ділянках, не тільки на фронті, але й в праці в запіллі, в ремеслі, в промислі, в рільництві. Ми бачимо, що на цю ділянку практичного вишколу мусимо звернути й ми належну увагу, бо це для нас незвичайно важна й гостро актуальна справа.

Українські Освітні Товариства продовжують тепер працю наших „Просвіт", розбудовують дальше велику будівлю нашої національної культури на рідних основах, що їх поклали наші попередники. Поборюючи різні трудноці воєнного часу, наші УОТ-ва дальше ведуть культурно-освітну роботу. Гарно підготовані концерти й вистави, поза виховним впливом, дають людям культурну розвагу, так потрібну серед праці і різних теперішніх турбот. Та крім цього треба нам часто звертати увагу на всі актуальні потреби й завдання, та старатися, щоб наші люди, передусім наша молодь здобувала якнайбільше освіти, фахового знання і практичного вміння. Бо знання і вміння треба багато в час миру, а в війні треба його ще більше.

Освітна нарада

В дні 18. м. м. зібралися в Самборі голови й відпоручники проводів Українських Освітніх Товариств Самбірщини на спільну нараду в справі пожвавлення культурно-освітної праці в осінніх і зимових місяцях. Голова Делеґатури з'ясував всі актуальні завдання нашого внутрішньо-суспільного життя та звернув увагу на потребу позитивної праці. [illegible] Відділу культурно-освітної праці подала напрямні праці на найближчий місяць, закликаючи проводи УОТ-ів відсвяткувати 75-ліття заложення Т-ва „Просвіта", яке у формі свята культури відбудеться в дні 8. грудня ц. р. В тому дні проведеться збірку на фонд культури. Про технічне переведення збірок, національну вкладку та інші організаційні справи говорив орг. референт. Ця ділова нарада освітників Самбірщини причиниться у великій мірі до пожвавлення культурно-освітної праці по селах округи.

ОГЛЯД ПОДІЙ

(Докінчення зі стор. 1-ої).

була 3 ворожі терористичні атаки. Крім того ворог скинув бомби на пристаневе місто Бремен, на різні місцевості над Райном та Майном а зокрема на міста Франкфурт й Офенбах та Штутґарт. Ворожі літаки наробили чимало шкоди в цінних культ.-мист. пам'ятниках, церквах, лічарнях та мешкальних будинках. Сам ворог признав у своїх газетах, що хоч Берлін атакував кращими і численнішими бомбовиками, ніж колись Гамбурґ, але шкоди які тепер заподіяв у Берліні куди менші, як тоді в Гамбурзі. Від вогню німецької протилетунської оборони й ловецьких літаків ворог утратив підчас тих денних і нічних налетів коло 170 літаків, переважно 4-ох моторових бомбовиків.

Німецькі летуни успішно бомбардували військові об'єкти в Лондоні й Доврі.

На морі

Німецькі торпедолітаки постійно топлять ворожі кораблі. На Атлянтійському океані вони затопили 2 ворожі торговельні кораблі, загальної містоти 18 тисяч тон. Зокрема високі втрати потерпіли англійські та американські кораблі на Середземному морі. Підчас останніх 12 тижнів німецькі літаки затопили в західній частині Середземного моря 86 ворожих кораблів, загальної містоти 650.000 тон. Чималі втрати потерпіла ворожа фльота підчас останніх боїв на Егейському морі. Так напр. підчас боїв за Лерос ворог утратив 4 транспортові кораблі й 4 нищильники.

На Далекому Сході

Американці далі наступають у південно-західній частині Тихого океану. На цей раз вони заатакували острови Мейкін і Тарава. Японське морське летунство затопило американцям між іншими 5 літаконосців. Крім того ворог утратив 123 літаки. Після боїв на морі прийшло до боротьби на суходолі, з американськими вояками, що там висіли. Спеціяльно завзяті бої розгорілися на острові Тарава. Японські військові знавці кажуть, що американці або продовжують свою тактику захоплювання острову за островом або хочуть створити собі, якнайбільше морсько-летунських баз, щоб опісля рушити в бій зі всією своєю фльотою.

Англійські журби

Вістка про втрату Самос зробила в Англії дуже прикре враження. В англійському парляменті почалася неприємна для уряду Черчіля дискусія над причинами тієї невдачі. Відповідаючи на запити послів заступник Черчіля, Еґлі сказав про німців: „Ворог далі сильний і рішучий, енерґійніший і підприємчивий. Війна може принести багато несподіванок". Самого Черчіля не було на цьому засіданні. Останніми днями знову появилися вістки про нову зустріч Черчіля з Рузвелтом.

З фашистівської Італії

На останньому засіданні фашистівського уряду, що відбулося під проводом Мусоліні, рішено прийняти як урядову назву італійської республіканської Італії означення — „Італійська Соціяльна Республика". Рівночасно зі заходами над відбудовою італійського суспільно-політичного життя ідуть старання, щоб відбудувати італійську армію. Покищо відкрито дві військові школи, а крім того проголошено, що старшини, підстаршини й вояки італійської армії матимуть однакове приділювання.

Очевидно, що відбудова ладу у фашистівській Італії не подобається прихильникам Бадолю і вони намагаються їй шкодити. Тому, коли у Вероні відбувався з'їзд фашистівської партії, щоб під проводом мін. Паволіні прийняти проєкт нового конституційного закону, ворожі аґенти вбили в місті кількох фашистів. У відповідь на те Паволіні перервав засідання і наказав гострі репресії. Винуватців зараз на місці розстріляли а їх доми зрівняли із землею. З того видно, що фашистівський уряд уміє діяти скоро й рішуче.

В кількох словах

Турецький посол у Лондоні передав англійському урядові відповідь Туреччини на недавні пропозиції Ідена. Туреччина рішена зберегти невтральність.

Аліянтські літаки налетіли в середу 24. 11. ц. р. на столицю Болгарії Софію і скинули бомби на мешкальні будинки. Голова болгарського уряду, Божилов, на засіданні парляменту гостро осудив способи воювання аліянтів.

До Москви прибув провідник чехословацьких емігрантів Бенеш.

В англійській пресі знову появилися статті, що беззастережно признають право большевиків до границь з-перед 22. 6. 1941 р.

Сталін зажадав, щоб Рузвелт відкликав з Москви свого військового відпоручника полк. Мічеля, який надто добре орієнтується в большевицьких відносинах, уміє добре по-російськи, хотів об'їздити фронт, а передусього пильно дивився, що большевики роблять з американським добром.

Бадоліо заявив, що він себе уважає одночасно слугою короля та демократії.

Большевики виставили вже другу польську дивізію. Її вояки склали присягу „на вірність СССР та побратимство червоній армії".

Опіка над французькими інвалідами. Опіку над інвалідами з французького добровольчого леґіону, що бореться з большевиками перебрав на себе французький уряд.

Англійці „пояснюють" свої невдачі на Егейському морі заміром перенести свої дії на захід.

Зізнання українця-втікача зі совітсько-польської дивізії

Між численними вояками, які, як члени совітсько-польської дивізії Тадея Косцюшка підчас першого бою цієї частини зголосилися у німецьких частин, є також кілька українців.

Подаємо тут зізнання одного з них:

Колдіка Андрій, старший стрілець, нар. 30. липня 1923 р. в селі Пила, Львівська область, української національности, заявляє: „Мій батько Григорій мав 40 гектарів землі. Він усе своє життя дбав про те, щоб дати своїм дітям добрий фах у руки. Я закінчив 4 кляси сільської школи і пішов потім до Жовкви і закінчив там 7 клис. Моєму батькові не доставало гроша, щоб послати мене на дальшу науку. Мій брат Олександер, що вчився краще ніж я, пішов у гімназію. Я, як старший син, зостався дома, щоб помагати у господарстві. Мій батько мав право носити рушницю і був завзятий мисливець. Я також любив полювати. Коли прийшла червона армія і зайняли Галичину, наше життя скінчилося. Мого батька, як кулака, тягали щодня до НКВД. Взимі 1940 р. уряд наказав віддати всю зброю і коли батько віддав свою рушницю, йому сказали, що це вже пізно, реченець вже пройшов. Хотіли його арештувати, але з уваги на батькову недугу і на те, що в батька було багато дітей, я взяв це на себе. Совітська прокуратура сказала йому йти додому. Мене ж 24. лютого 1940 р. арештовано і посаджено в Жовкві в тюрму. Там мене кілька разів переслухували, а 24. березня 1940 р. народний суд засудив мене на два роки примусових робіт. 25. березня мене перевели у львівську в'язницю. Там я довідався, що й мого батька засудили на 10 років в'язниці. Крім цього йому сконфісковано все майно. Зі Львова перевели мене до Архангельська над Біле море. Там мене послали на примусові роботи аж до амнестії.

З того дня, як мене випущено з в'язниці, я тільки про те й думав, щоб попасти в армію і перейти на бік німців. Це було б єдиним ратунком, але мене в армію не прийняли. І так я працював аж доки німецька армія не дійшла до Сталінграду. Мене, як „небезпечний елемент", перевели в Казахстан. Там я працював у колгоспі „Будьонний" як коваль, враз з одним старим німцем Яковом, якого заслали туди з Криму. В цьому колгоспі багато з нас померло з голоду. 17. травня я дістав наказ військового управління готуватися до від'їзду.

Я одержав з колгоспу на дорогу 2 кг. хліба та поїхав залізницею в обласне місто. Там мені сказали, що нас включають у склад польського совітського леґіону.

7. жовтня ми прибули на фронт. Після того, як ми трохи відпочили, ми окопалися і 12. жовтня о 11. годині перейшли в атаку. Ми попали під артилерійський вогонь і летунські бомби. Багато в нас згинуло, інші кинулися тікати, а я держав себе можливо якнайдальше від командира і з кількома товаришами підсунувся аж на 100 метрів до німецьких окопів. Я наказав моїм людям скласти зброю, бачив як один німецький вояк підійшов до нас і я сказав: „Гайль Гітлер", німецький вояк відповів: „ґут, ґут". Таким чином 12. жовтня о 4. годині сповнилися мої бажання, що на них я ждав через 4 роки. Я дуже радів з того, що живим перейшов на німецький бік. Можливо я ще побачу своїх і розповім їм про страждання, що їх мені завдали комуністичні звірюки. Мого батька вони, здається, закатували на смерть. Я нічого не чув про нього 4. роки. Я нічого большевикам не забуду, помщуся і ні над одним большевиком [illegible]матиму милосердя.

Листи з чужини

За поступ у нашому ремеслі

Шановний Пане Голово!

Нав'язуючи до мого попереднього листа, хочу поділитися дальшими по міченнями та міркуваннями, викликаними згаданою ремісничою виставою. Вважаю, що ця справа важна не тільки для самих ремісників, але і для цілого нашого громадянства, бо життєздатність та сила українського ремісничого стану має особливе значення в суспільно-господарському житті нашої нації.

Подібно, як людський організм складається з поодиноких частин-органів, так і національний організм має свої складові частини, що ними є поодинокі стани та верстви. І коли хліборобський та робітничий стан можна прирівняти до рук та ніг, а інтелігентський до голови, то ремісничо-промисловому та купецькому станові припадає подібне становище, як його займає хребет та тулуб у людському організмі. Тому то цей стан носить назву **середнього** стану.

Як виглядав би наш національний організм, коли б у ньому цей середній стан залишився такий малочисельний, нерозвинений, слабосильний та непоступовий? Чи ж не був би це жалюгідний дивогляд з сильними руками й ногами, зі здоровою головою, одначе з зажиділим, нужденним тулубом?! Чи ж такий національний організм був би здібний до творчого життя та важкої й успішної боротьби?! Ясно, що ні! Тому всі ми мусимо дбати однаково за розбудову всіх наших станів і завсіди бути готові підпомагати цей стан, котрий находиться в занепаді чи занедбанні.

В попередньому листі ми ствердили, що саме українське ремісництво є тим станом, який остався найбільш позаду та вимагає негайного посилення та численного й матеріяльного скріплення. Є в нас і незвичайно мала кількість ремісників і їхні варстати дуже часто слабо розбудовані, з перестарілим улаштуванням, без ніяких машин та модерних знарядів. Тому їхня видайність роботи не видержує ні темпа праці ні конкуренції. На це звертали особливу увагу на згаданій виставі, де саме показаний був цілий ряд зразкових машинок, що тепер заступають у ремісничих варстатах дотеперішні ручні знаряддя. І так, напр., замість ручної пилки є моторове зубчате коло, що кілька разів скорше та справніше ріже дерево, даючи велику ощадність часу й людської сили. Робітні машини є до гиблювання, верчення дір, видовбування чопів і т. д. Те саме в ковальському та шлюсарському ремеслі та в інших ремісничих бранжах.

Коли порівняти це модерне устаткування з тим, що його вживає більшість наших ремісників ще далі в своїх варстатах, то мимохіть пригадуються наші повільні чумацькі валки з круторогими волами та — модерні швидко-порушні автоколони, або навіть транспортові літаки, що колишні довгі дні дороги заміняють на короткі хвилини.

Наш хлібороб почав уже укладати в своє господарку різні хліборобські машини до тракторів включно. І наші ремісники мусять також зробити відповідний крок вперед та змодернізувати свої варстати через введення машинового устаткування. Це не тільки вклекшить їм працю, але й піднесе їхню видатність праці та дасть їм змогу видержати часто нерівну конкуренцію з чужими. Коли ж вони будуть сильніші, то сильнішим стане цілий наш середній стан, а через нього зросте сила цілого нашого національного організму. А це всім нам повинно щиро лежати на серці, бо це єдиний шлях до нашої світлої мети.

Розважте це спільно та старайтеся бодай частинно перевести в діло. З бажанням успіху кінчу та здоровлю всіх добром

Ваш

В. Г.

Самодіяльне мистецтво в оковах

Український нарід з давніх давен має вроджений талант до мистецтва. Наша чарівна пісня займає одне з перших місць у світі, танці наші захоплюють чужинців, професійне, театральне, як і самодіяльне мистецтво, що живе в низах народу, є цілком оригінальне, самобутнє. Може саме тому московський імперіялізм, поневоливши Україну, намагався приписати кращі зразки української народної творчості „велікарусскому народу'', або, як це було в роках найжахливішої большевицької неволі, знищити навіть коріння справжнього українського самодіяльного мистецтва. Причина цього полягала в тому, що мистецтво за визначенням большевицьких „рабінів'' мусить бути „соціялістичне змістом'' і горе тому, хто намагався внести в нього український зміст, український дух.

Все ж таки про самодіяльне мистецтво большевики говорили, час від часу збирали навіть великі пописи т. зв. олімпіяди самодіяльного мистецтва, але все це робилося тільки, так би мовити, для вивіски, для того, щоб прикрити справжній стан речей. В дійсності ж справа виглядала інакше.

Уявіть собі перше ліпше село в совітській Україні, де виснажені колгоспники, мов раби, (в тому числі, зрозуміло, і молодь) з раннього ранку до пізнього вечора тяжко працюють. Коли ж повернуться додому, то звичайно в кожного вже думка не про танці, а лише про те, щоб зайву годину відпочить. І так щодня до зими.

Взимку, правда, було трохи більше вільного часу, але рідко в якому селі був вільний клюб — майже всіх їх перетворювали на склади збіжжя, або чогось іншого, а в більшості сіл клюбів не було взагалі. Там, де зрештою клюб і був, здебільшого нічого також не робилося. Яка причина цього? Річ в тому, що наша молодь любить свою пісню, свої театральні вистави, але її заставляли „перебудовуватись'' на большевицько-московський лад, заставляли співати і виставляти в клюбах те, що було вороже їй і тому молодь воліла краще нічого не робити. Тут уже не помагали ні комсомольські рішення, ні наради, ніщо.

Проте потрібно ж було жидо-большевиком показати перед світом, що Україна під опікою Сталіна „процвітає''. І ось жидівські попихачі їдуть, напр., у с. Старосілля де родилась „стахановка'' Марія Демченко і там, на батьківщині її, організовують співочий хор, драматичний гурток, записують пісні хору на патефонні плити і навіть влаштовують кіно. Потім все це, — звичайно від імені всієї України (большевики в цьому мають добру практику) реклямується: дивіться, мовляв, у нас і працюють добре і добре відпочивають!... Розцвітає самодіяльне мистецтво в Україні під нашим проводом... Насправді ж „вогнища соціялістичної культури'' в Україні, яку заставляли вивертати свою душу на московський лад не давали ні радості людині, ні змоги виявити себе і, врешті, все це не потрібне було українцям. Напівголі люди раді були кусникові хліба й тому їм годі було говорити про якесь самодіяльне мистецтво. Коли ж таке мистецтво і було в закріпаченому селі то знову ж таки (це найголовніше) було воно не наше, а, навпаки, вороже нам, воно отруювало наші душі жидівсько-большевицьким дурманом. Отже тільки визволившись із руїнницького гніту жидо-большевицької Москви, ми зможемо розвинути в Україні справжнє наше українське самодіяльне мистецтво.

Петро Крин.

Знання — це сила

Відомий факт, що є люди, які змалку не ходили до школи, не мали змоги навчитися читати та писати, але мали велику охоту вчитися і згодом завдяки витривалій праці над собою самотужки здобули і знання і відповідне становище у суспільному житті.

Можна навести багато прикладів, коли селянський хлопець, що може й не закінчив повної народної школи на селі, але багато читав і вчився — став тепер купцем, поліцистом чи урядовцем якоїсь самоврядної установи. Напевно з тим знанням, що його він набув у одно- чи двоклясовій школі, далеко в житті не зайшов би. Але, працюючи над собою, та доповнюючи своє знання новими відомостями з різних ділянок науки — він, як кажуть, — вибився в люди.

Самоосвітня праця була в нас доволі сильно поширена перед війною. Тоді по селах при багатьох читальнях закладано спеціяльні самоосвітні гуртки і в них ведено курси та лекції історії України, всесвітньої історії, українознавства і т. п. Щоб улегшити ведення самоосвітньої праці і дати їй певні продумані напрямні і методи, появлялися спеціяльні видання: часописи, книжки, реферати і ін., які в приступній та легкій формі подавали в повному курсі для якнайширших кругів селянства і робітництва головні відомості з різних ділянок знання. Із цих курсів користало багато нашої молоді.

Тепер, в обставинах важкої війни, змінилися також умовини самоосвітньої праці. Перестали виходити давні самоосвітні видання, не стало теж в селі тих активних одиниць, що на них колись спиралася ця важлива праця. Та хоч і є ті чи інші труднощі, проте при добрій волі можна і тепер в тій ділянці багато доброго осягнути. Багато залежить від місцевих обставин і можливостей, але найбільше таки, як завсіди, залежить від доброї волі і пильности людей. Правду каже приказка: „Чого навчишся — вода не забере, розбійник не візьме, вогонь не спалить...'' Тому треба нам конче придбати, чи позичати в бібліотеці відповідні книжки, старі чи новіші та й збагачувати своє знання, яке нам у житті, у всяких обставинах дуже пригодиться.

(—н)

Перед організацією УЦК величенські завдання. Поможемо їх виконати, коли точно вплачуватимемо національну вкладку!

Дитячі садки в 1943 р.

(Після краєвої конференції референток дитячих садків у Львові)

Дня 14-го листопада з'їхалися до Львова на триденеву нараду референтки дитячих садків майже всіх Українських Окружних Комітетів і Делеґатур Ген. Губернії. На цій краєвій конференції зроблено підсумки дотеперішніх осягів і намічено напрямні дальшої праці над вихованням і опікою наших найменших у дитячих садках, яслах і захистах УЦК. Велика це і незвичайно важлива праця, що вимагає і багато матеріяльних засобів і багато вишколених і охочих працівниць. Не раз і не двічі впродовж року писали ми про ці справи, згадуючи то про курси для провідниць дитячих садків і їхню працю в садках, про користі для дітей із побуту в садку, про дитячі пописи, чи про це, як в поодиноких округах чи повітах представлялася ця важлива ділянка суспільної праці.

Сьогодні, на підставі звіту на конференції, подаємо чисельне зіставлення, що торкається всіх українських теренів у Ген. Губернії. І так в 1942 р. було в Галичині 1.150 сезонових садків (47.750 дітей) та 204 постійних садків (11.744 дітей). На Лемківщині — 508 сезонових садків (23.403 дітей) та 20 постійних (1.006 дітей). На Холмщині — 319 сезонових дитячих садків (9.578 дітей) та 8 постійних (310 дітей). Разом у 1942 р. усіх садків було 2.210, а в них — 93.791 дітей.

В 1943 р. сезонових садків у цілій Ген. Губ. було 2.621 (114.091 дітей) та 428 постійних (около 42.000 дітей).

Із цього зіставлення бачимо, що праця дошкільного реферату УЦК в поширенні дитячих садків дала в цьому році замітні успіхи. Це число дитячих садків вказує одночасно й і на те, як сильно серед українського громадянства прийнялася ідея дошкільного виховання, як українські батьки й матері розуміють значення дитячих садків і в ці важкі воєнні роки старалися їх зорганізувати в своїх селах і містечках, щоб їхні діти могли з користю для свого фізичного здоров'я, умового розвитку та національного і товариського виховання провести бодай 2—3 літні місяці під доглядом провідниці садка. Правда, в своєму звіті підкреслила п. А. Терлецька й те, що якість виховної роботи в дитячих садках ще не завсіди і не всюди задовільна, одначе дошкільний реферат при УЦК робить усі заходи, щоб цей стан виправити, притягаючи до цього УОК та Делеґатури. При цьому інспекторки дошкільного виховання пп. А. Терлецька й І. Стебельська з признанням підкреслили повну посвяти та взірцеву працю виховниць з Холмщини і Лемківщини. Не лишаються позаду в дошкільній роботі й Самбірщина та, особливо, Рогатинщина, що перша в краю зорганізувала в себе дитячий тіневий театр. Досі всі наші зусилля йшли в тому напрямі, щоб зорганізувати якнайбільшу кількість дитячих садків і вже в багатьох округах ми можемо похвалитися навіть і стовідсотковим охопленням терену (Хирів, Добромиль, Золочів). Тепер головну увагу буде звертатися на якість дитячих садків, щоб у них наші найменші якнайбільше користали і якнайкраще підготовлялися на важку дорогу життя.

Українці в середній Азії

Величезна своїми просторами Середня Азія, що простяглася між Каспійським морем і горами Паміра та Тянь-Шаня, природніми і географічними умовами становить проміжну землю, де завжди стикалися різні народи, пересуваючись з заходу на схід чи навпаки. Серед зайшлого населення, що розселилися тут поміж тубільців, є чимало українців.

Особливо багато українців в північній і центральній частинах Середньої Азії — в Казахстані, де степові краєвиди хоч приблизно нагадували степовикам-українцям рідні степи Полтавщини чи Херсонщини.

Перші українські осадчі заходять до Північного та Північно-Західнього Казахстану на початку 18 сторіччя. Це були українські козаки, яких Петро І. так само, як і на береги Неви і на Північний Кавказ, погнав сюди будувати оборонні лінії та фортеці по ріках Уралі, що звався тоді Уік, та Іртиші.

Друга хвиля української кольонізації в Казахстані припадає на першу половину 19. сторіччя, коли відбувалося збройне завоювання країни (1824—1851 рр.). Серед степу будуються фортеці, куди на службу висилають покараних солдатів-українців. Сюди, в широкі степи, тікають від сваволі поміщика і жида кріпаки-селяни, і незабаром навколо фортець виростають українські села. Серед інших фортець у 1834 р. було закладено на східному березі Каспійського моря Олександрійський форт, де згодом відбував заслання Тарас Шевченко.

Але масове переселення українців в Середню Азію розпочинається лише в кінці 19. та на початку 20. століття, коли за допомогою земства организовано сюди, на „Сірий клин", вирушає малоземельне або зовсім безземельне селянство, шукаючи кращої долі.

Багато лиха зазнали в Казахстані перші українські переселенці: будували вони через необізнаність з кліматичними та ґрунтовими умовинами.

Та українці швидко перебороли всі труднощі на нових місцях. І весело вабили до себе серед степу білі українські хати з жовтою призьбою, ганком, укриті соломою. Тільки, замість вишневого садочка, коло хати — акація. Українці жили окремими селами або хуторами, не змішуючись з руськими, зберігаючи усі свої національні традиції. Року 1920 в Казахстані загальна кількість українців доходила до 700 тисяч. А коли додати тих українців, яких „батько рідний" вислав сюди на каторгу до Караганди, Коунраду тощо, то загальна кількість українців на сьогодні в Казахстані сягає понад 1.000.000 складаючи 13 відс. всього населення.

В інших країнах Середньої Азії — Туркменістані, Узбекістані, Таджикістані, Киргізії українців значно менше, ніж в Казахстані. Все ж загальна кількість українців в зазначених країнах досягла 300 тисяч, розподілючись приблизно так: в Узбекістані 200 тисяч, Туркменістані — 60 тисяч, Киргізії — 35 тисяч, та в Таджикістані — 5 тисяч. Точних відомостей про кількість українців не можна подати, бо совєтська статистика визнає їх тут за росіян.

Як і в Казахстані, українці живуть тут окремими селами. Наприклад слід відзначити два українських села — Олексіївське 1.000 душ), утворене переселенцями з Вовчанського повіту Харківщини, та Полтавське, мешканці якого прийшли сюди з Миргородського, Хорольського, Зіньківського та Полтавського повітів (2.000 душ). Ці два села лежать біля прикордонної совєтської фортеці Кушки за 18 км. від афганського кордону і є найпівденнішими населеними пунктами Совєтського Союзу. Крім сіл, українці живуть помітною кількістю в деяких містах як от: Ташкент, Самарканд, Коканд, Андіжан, тощо. В цих містах багато українських робітників та службовців, що їх заслано сюди вже за часів большевизму.

Найголовнішою працею українських селян в Середній Азії є улюблене ними сільське господарство — зернове господарство, скотарство, садівництво, виноградництво, культура різних технічних рослин, бджільництво, шовківництво. Українці працюють і як ремісники — ковалі, коновали, килимники, фарбарі (виробники фарб для килимів), теслярі, тощо. Так само українці скрізь працюють як техніки в системі наводнювання, як службовці і робітники залізниць. В містах українці працюють на фабриках, заводах, в установах.

Бували часи, коли українці Середньої Азії широко розвивали культурну і політичну діяльність, организуючи українські клюби, театри, видаючи часописи рідною мовою. Особливо велике піднесення було після повалення царату та років визвольних змагань в Україні. У ці роки в Середній Азії виникли численні українські організації, що розвивали активну діяльність, скеровану на підтримку Центральної Ради та Української Народньої Республіки. Чимало наших людей зі Середньої Азії брали участь у збройній боротьбі проти орд червоної Москви. Інші, щоб повалити Москву, билися в степах Середньої Азії у братерській спілці з узбеками, казахами, туркменами, які тоді підняли прапор священої війни проти Москви. Після поневолення червоною Москвою Середньої Азії вони в лавах басмачів відступили у неприступні гори і звідти продовжували боротьбу, організовуючи басмацький рух і часто керуючи цими мусульманськими загонами, як курбаші (отамани).

Але широкі українські маси після революції цілком закуті в жидо-большевицькі кайдани. Не чути зараз в Середній Азії української пісні, не лунає тут голосно українське слово. Та великий і єдиний український народ не такий, щоб вічно це терпіти. настане час, коли і в Середній Азії українці стануть до праці як вільні, скинувши зі своєї шиї ненависне большевицько-московське ярмо.

„Н. У." ч. 118.

Семен Кравченко

Хліборобський плян у Ген. Губернії на 1943-44 рік

У Варшаві відбулося недавно зібрання представників хліборобської влади під проводом президента Головного Відділу Прохарчування і Хліборобства. В основному реферат президент Навман представив прийнятий плян хліборобської продукції на господарський 1943/44 рік. Основна мета господарського нового року, це не тільки вдержати харчеві підстави Ген. Губернії і дотеперішню висоту продукції, але й збільшити харчовий подаж. Підставою для проведення широко закроєного пляну являється дотеперішня добра співпраця хліборобської верстви.

Правління Ген. Губернії дало хліборобству доступ до всяких засобів, щоб тільки перевести намічену програму. Хлібороби дістануть найкраще насіння, дальше переведуть на широку мірку водводнення, буде поширена управа пашних рослин. Велику увагу звернуть на годівлю домашніх тварин. Власні годувальні стації служать поправі і збільшенню поголів'я домашніх тварин. На відтинку садівництва дальше поширення акції. Всі розпорядження, що мають метою поправу й поширення годівлі рослин і тварин, одержать сильну підставу в фаховому вишколі хліборобського населення. Форми цієї вишкільної акції дуже різні. Тут треба підкреслити працю сільських агрономів, далі зразкових господарств і хліборобських фільмів. На окружні хліборобські вистави покладуть більший натиск.

Централізація статистичних дослідів

Розпорядження про аграрну статистику ((В. Р. Ген. Губ. ч. 86) доручує статистичні досліди в ділянці господарства прохарчування і хліборобства. Статистичному Урядові, який проводить їх з допомогою громадської влади. Для цієї праці громадська влада може покликувати почесних співробітників. Кожний член громади обов'язаний прийняти цей почесний уряд. Провини проти цього розпорядження підлягають карі на основі аграрного карного закону з дня 9. 12. 1942. Окружний чи міський староста може визначити кару до 2 тисяч злотих, посадник чи волосний старшина до 200 зл.

Особи, що відмовляються прийняти цей почесний уряд, або не виконують якслід своїх обов'язків, підлягають карі, передбачений аграрним карним законом. Тяжкі випадки розглядатиме німецька прокуратура. Це розпорядження набуло сили дня 1. листопада ц. р.

Замало вписатись в члени Українського Окружного Комітету. Треба й точно платити національну вкладку.

„Хай щасливо вчаться наші діти"

Написав Юліян Тарнович

Не долюблювали люди в селі Гриця Скробалюка. Вони мали правду за собою. Одначе не в тому, що Грицева найкраща рілля, що в його два коні, як вихор, що в нього великий сад і пасіка. Сусідська правда була в тому, що Гриць скупиндряга. Він ніколи навіть пів сотика на ніщо не кине — такий скупий — і у свому скупарстві завзятий. — Іде в неділю паламар по церкві з тацею, тоді Гриць очима кліпає та вдає, що не бачить паламаревої руки, ані таці. А з колядою чи з новорічним то вже всі діти в селі обминають, що багатську, Грицеву хату. Мерзни на морозі, горло дери колядуючи, то Гриць ще світло погасить, щоб колядників до своєї хати не запросити.

Живе у свому „забагаченому колі" Гриць та й думки не має, що інакше нині в світі жити треба. — До його дверей достукатися — то те саме, що в цигана гроші позичати. В свойому млині меле тільки для себе.

Але цієї неділі голова читальні роздав між молодь збіркову листу та повні коверти одно-, дво-, та п'ятьзолотових квитків-цеголок. — Підіть, хлопці — мовив голова до людей — по селі, не минайте ні одної хати та збирайте на фонд нашої середньо- і фаховошкільної молоді. Ми всі мусимо допомогти нашій молоді, щоб вчилася. Не будемо ніколи сильні, якщо не буде між нами вчених, вишколених і фахових працівників та робітників. Не є ще аж так зле, щоб кожний з нас не міг купити бодай по кілька квитків-цеголок. Підіть, молодці та й ви, дівчата, по селі та збирайте від народу пожертви на велике діло. Хіба мало дітей з нашого села в місті в школі чи в ремеслі набирається знання і вміння?... Хто їм допоможе, якщо будемо для них скупі? Це наш обов'язок всенаціональний. Ми нікому не назначуємо — хто скільки має дати на студіюючу українську молодь. Ця жертва народу не йде на чужі цілі, вона лишається в народних руках. Ми мусимо показатися, що знаємо собі ціну, і на свою справу вміємо пожертвувати, що треба.

З охотою розбіглися дівчата і молодці за збіркою по хатах. Народ щиро вітав їх, і не жалів своєї лепти на велику ціль.

— Що ж, зайдемо і до Гриця? — питає дехто, коли на черзі була Грицева хата.

— А чому ж би ні? Хіба Гриць не господар? Побачимо — чи його серце не зворушиться. А як відмовить, або прожене нас з хати, тоді ціле село буде знати, що такому й руки не варто подати та господарем звати.

Найметкіші хлопці взялися до Гриця, переконували його, вговорювали, оповідали, що навіть найбідніший господар, зарібник Микита з-за ріки, свою лепту дав з радістю на українську середньо- і фаховошкільну молодь. Та Гриць був твердий, як дубовий поріг його хати.

— А мені навіщо на чужих дітей гроші давати?...Хіба мені хтось дає? — Я про свої діти самий подбаю, і не потребую чужої опіки. Моя дитина й так одержує від мене й жінки що деякий час пару грошів, щоб з-замолоду вчилась ощаджувати та прискладувати собі своє, хоч і невеличке, майно.

Заблестіли від цих батькових слів очі в малої Оленки. Вона скочила з лави та побігла до мисника. Там, у куточку, в малому вузлику переховувалися всі її скарби, зі збірки лікувальних зел — п'ять золотих.

— Нате вам від мене — Оленка висипала всі свої заощаджені гроші на стіл перед збірників — і до лісти про мене нічого не пишіть, бо я тільки даю, скільки лише маю. Більше ані сотика не можу докинути...

... В хаті наче маком посіяв... Гриць глибоко засоромився та водив очима по долівці: не знав, що має робити — чи лаяти свою доню, Оленку, чи лаятися з непрошеними гостьми. Врешті переміг себе і промовив:

— Га, аж мала дитина розуму мене навчила.

Схопився з лави та весело підійшов до залізом кованої скрині.

— Так, так, — виймає здорову калиту з перескринька та рахував на стіл:

— Десять, двадцять, тридцять, і п'ятдесят я від себе даю золотих — і щомісяця буду ретельно вплачувати. — Хай щасливо на добрих людей вчаться наші українські діти.

Поширюймо тижневик „Холмська Земля"

Напевно мало буде таких, які не погодяться з тим, що український часопис повинен бути в кожній українській родині. Та й трудно не погодитись, бо всі ми добре знаємо і здаємо собі справу, яку то ролю й працю виконує преса, а особливо в теперішні часи та ще й на теренах Холмщини й Підляшшя.

Це так повинно бути, але дійсність є далека від цього!

Прошу перейтися поміж возами, які стоять біля українських кооперативних осередків по містах і приглянутись, яку пресу читають ті, що приїхали за товарами. У руках господаря-українця рідко коли побачите український часопис, зате дуже часто можна побачити польський і навіть московський.

І так, раз-у-раз, разом з товарами, з міста мандрує до українського села чужа, польська й московська преса. І нема нічого дивного, що до цієї чужої преси привикають і за нею шукають.

А чому замість цієї чужої преси не могла б мандрувати своя, українська?

Коли отак, ходячи поміж возами, запитаєте одного, чи другого господаря — чому не читають свого часопису, то одержите відповідь:

— А де його можна купити?

Треба думати, що коли б кожний український кооперативний осередок подбав про те, щоб мати у себе кількадесят примірників українського часопису — то його напевно більше б читали біля возів. Та й на села діставлося б його більше. А ще краще було б, коли б кожна селянська кооператива була передплатником кількох примірників тижневика „Холмська Земля" для своїх членів і цей часопис, разом з товарами, щотижня мандрував би до українського села.

Багато також можуть зробити в напрямі поширення своєї української преси серед своїх вірних наші священики. В кожному селі напевно можна знайти кількох свідоміших громадян, які не відмовляються від передплати тижневика „Холмська Земля". Цю передплату найкраще зробити збірною з тим, що всі часописи приходитимуть на одну адресу, а саме на адресу священика, який щотижня роздаватиме їх поодиноким передплатникам.

Може у цій справі допомогти також і українське учительство, яке живе в українських селах і працює в українських народних школах.

Поза тим усім, кожна українська установа і кожний свідоміший українець, чи українка, також можуть багато зробити в напрямі поширення тижневика „Холмська Земля" серед широких мас українського населення.

Коли ще підкреслимо те, що кожне окреме число тижневика „Холмська Земля" коштує всього 30 сотиків, то направду, для масового поширення його потрібно тільки крихітки доброї волі.

Кидаючи отак кілька оцих думок, хочеться вірити, що справа масового поширення тижневика „Холмська Земля" напевно знайде своїх прихильників. А коли це станеться — буде зроблено велике діло, а саме: систематичне національно-суспільне усвідомлення широких мас українського населення Холмщини й Підляшшя.

Ан-ро-но

Навоження ґрунтів природними і штучними добривами

(*) Побіч води, сонця і повітря рослини, як знаємо, тягнуть з ґрунту розпущену водою поживу. Одначе, рідко коли почва має стільки хемічних складників, скільки їх потреба для правильного росту рослин. Через те необхідно навозити почву, Головними складниками, які дає навіз рослинам є азот, потас, фосфор і вапно. Відповідний до ґатунку рослин і почви розподіл тих складників зумовлює гарний і обильний збір. Збіжжя вимагають азоту й фосфору, окопові рослини багато азоту й потасу, стручкові й конюшина побирають азот з повітря, але від почви вимагають фосфорової поживи, потасу і вапна.

Найважнішими добривами в хліборобстві є так звані природні добрива, цебто стаєнний гній, або обірник і компости. Гній є повним добривом через те, що містить у собі всі складники потрібні на поживу для рослин, це є азот, фосфор і потас. Обірник і компост найкраще вживають під окопові рослини через те, що вони його найкраще використовують. Навоження обірником не завжди вказане і можливе. Звичайно в господарстві обірника небагато, а поруч того різні рослини вимагають різної поживи. У тих випадках необхідно послугуватися штучними добривами.

Штучні добрива різняться від обірника головно тим, що містять у собі лиш один віджививний складник, що легко розпускається в воді і залежно від того ділимо їх на азотові, фосфорові, потасові і вапневі добрива.

З-поміж азотових добрив слід вичислити вапневу і содову салітру, одні з найкращих, які надаються до навоження буряків, тютюну і озимини навесну. Нітрофос (салітрап) може бути уживаний до навоження перед посівом. Сірчан амону і вапна мси мають азот лиш у виді амоняку. Ці добрива надаються під овес і бараболю. Азотняк різниться від інших азотових навозів тим, що зразу діє отруйно на зерно, яке кільчиться і через те він рівночасно надається до нищення широколистих бурянів.

Потасові навози видобувають з землі, як і кухонну сіль. Потасові зложжя находяться в околицях Калуша і Стебника. Змелені потасові солі називаються каїнітами і їх уживається до навоження лук і піскової почви. Потасові солі, після розпущення у воді і випарування, мають більший відсоток потасу, який доходить до 40 відс., а поруч того деякий відсоток хльорку шкідливого для тютюну. Через те під тютюн уживається кальмагнезію, яка не має хльорку.

До фосфорових добрив зараховується суперфосфат, який має в собі фосфоровий квас, що розпускається у воді. Угноювання фосфоровими добривами побільшує урожай збіжжя, прискішує його дозрівання та впливає на якість зерна. Томасина, яка має в собі фосфоровий квас, що не розпускається у воді і вапно, надається до угноювання квасних ґрунтів. Краще від томасини діє супертомасина.

Мелене палене вапно не лиш відквашує почву, але робить тяжкі глинкові почви більш продувними. Вапнування вказане при управі ячменю, пшениці, буряків, стручкових рослин і конічинюватих.

ДБАЙМО ПРО ЧИСТОТУ ПІР'Я НАШОГО ДРОБУ

Так гуси як і качки треба докладно викупати, заки їх будемо різати. Це для того, щоб пір'я було чисте, бо не тільки неприємно скубати нечисте пір'я, але й пізніше трудно його докладно вичистити. Це торкається також крілжків. На деякий час перед різанням треба їх держати у винятково-чистому приміщенні, щоб охоронити їх футро перед брудом, Не забуваймо при тому, що повноวартісні крілячі шкірки одержуємо щойно взимі, бо тоді футро найгустіше. Як довго крілик ліняться не треба його вбивати, бо тоді футро малотривале і тому його грошева вартість тоді не велика.

Д-р ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ 18)

Господарство Холмщини і Підляшшя

3. ІНШІ ДІЛЯНКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

З інших ділянок сільського господарства, що вправді є побічними, але у господарстві краю важними, треба згадати пасічництво та рибальство.

Пасічництво на Холмщині й Підляшші багато менше важна галузь господарства, чим була колись. Та все таки воно в деяких околицях поважно розвинене, як показують оці числа:

Число вуликів (пнів)

Округа	усіх	На 100 посідачів або власників	На 100 га всієї площі	На 100 га ужиткової площі
Біла	5.200	21	2	3
Білгорай	12.100	37	5	8
Грубешів	19.000	37	6	8
Замістя	10.400	22	4	6
Холм	9.300	26	3	5
	56.000	33	5	7

Назагал рахують, що коло 25% вуликів є нерамкових, одначе серед пасік находимо багато на високому культурному рівні. Найкраще поставлене пасічництво щодо кількости вуликів і раціональної господарки в Грубешівщині, після неї у Білгорайщині, хоч господарювання в пасіках тут остає позаду.

Пасічнича продукція є різна в різних околицях краю і в різних пасічників. Найбільше, бо яких 12—15 кг. меду з пня в рік дають у пересічному пасіки Грубешівщини, одначе в добрих медових роках і добрих інших умовинах, ця пересічність підноситься на поверх 15 кг. в рік. Зате в інших околицях, головно ж на Підляшші, пересічний збір меду в рік рахують на 5—8 кг.

Приймаючи пересічно коло 10 кг. меду із пня в рік,, можна обчислити річну продукцію меду цілого краю на 500—600.000 кг. меду.

Щодо воску, то його продукцію рахують з пня 0,10—0,20 кг. в рік, у пересічному 0,15 кг. в рік, що дає 60—62.000 кг. воску усієї річної продукції.

Пасічництво Холмщини і Підляшшя має поважні вигляди на розвиток, одначе брак належної освідомної праці та через те належної поступової пасічницької господарки його здержує. Одначе зваживши безпосередні поважні прибутки з пасічництва, якими є чимала продукція меду, а в дальшому і воску, та посередні користі з нього для садівництва та управи багатьох рослин на ріллі, треба цю ділянку господарства розвивати так у кількісному, як і в якісному напрямку.

Щодо піднесення рівня пасічничої господарки, то існування на Холмщині й Підляшші цілої низки дійсно зразкових пасік та чималої вже пасічницької організації (кооператива „Рій" у Холмі) дає основу надіятися, що тут слідний буде скоро поступ та добрий розвиток пасічництва.

Рибальство — це тако ж поважна галузь господарства країни. Його ділимо тут на озерне, ставкове та річкове.

Озерне рибальство зв'язане з відомим володавсько-любартівським поозер'ям, що займає до 2.500 гектарів площині. Поза тим розкинені менші озера також у інших околицях краю. Це поозер'я тягнеться на схід від Буга у Володавщині аж на захід через цілу Любартівщину, захоплюючи також північну частину давнішого Холмського і теперішнього Люблинського повіту, у цім останнім саме ту, де мешкають українці. Йдучи зі сходу на захід, тут головніші озера: Плотичне, Брідне, Бродунець, Спільно (що з нього випливає річка Тарасенка, яка впадає до Володавки), Біле, Глинки; у середній Володавщині озера: — Біле, Чорне, Заглубоке, Луки; між озерами Любартівщини вибивається озеро Семень (Сімень) над річкою Тисьменицею. В озерах розводиться всяка риба, головно ж лин, угор, корол, окунь, селява, лещ, щука, судак (сандач). В останніх роках до війни зариблювано озера нарибком угра, що його довозили з-за кордону. Поза тим риба розводиться дико.

У цих озерах ловили в рік яких 100.000 кг. риби, отже на 1 гектар яких 40 кг., що вже недалеке до норми 45 кг. з гектара, яку уважати треба в тих умовинах задоволяючою.

Ставки розкинені найбільше у дорічч річок Буга та Вепра, а велика кількість із них штучні, окремо заложені. Докладного підрахунку їх не маємо, одначе рахують їх на яких 1.200 гектарів. Найбільше ставків, бо коло 55% має поверхню до 5 га, коло 20% від 5 до 15 га, а коло 25% 15 до 20 га. Ці останні, це зимохови та плекають власний нарибок. Менші забезпечуються нарибком цих більших ставків, чи їх саджавок. У ставках плекають передовсім коропа, дальше карася, щуку, судака, лина. Продукцію ставків треба рахувати на яких 100—120.000 кг. в рік, себто 80 до 100 кг. риби з гектара.

ІЗ НАШИХ СІЛ І МІСТ

ВІДПУСТ В СЕЛІ ПОЛОСКАХ БІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ НА ПІДЛЯШШІ

В дні 8. листопада ц. р. в українській парафії села Полосок відбулося урочисте престольне свято в честь св. Великомученика Дмитра, патрона місцевої церкви. На це свято з давен-давна збиралася до села Полосок велика кількість українського православного народу, навіть з дальших околиць, бо, як говорить стара легенда, там колись в давних часах знаходився чудотворний образ св. Великомученика Дмитра. На місці, де стоїть тепер церква, була каплиця, а в ній чудотворний образ. У часах лихоліття спалено каплицю, а разом з нею знищено й чудотворний образ. Але український народ Підляшшя міцно тримається своєї віри і не забуває про ці святі місця, де сходились молитися його діди і прадіди. Отож і в цьому році, не зважаючи на тяжку подоріж на святочну врочистість зібралось понад 1.500 душ вірних.

На передодні свята відслужено урочисто Вечірню, а в день самого свята Утреню і св. Літургію. Підчас Служби Божої та хресного ходу співав дуже гарно з українською вимовою церковний хор під управою дяка Столиці, який викладає спів і музику в торговельній школі в м. Білій.

Проповіді виголосили о. протоєрей Кундеус і єром. о. Євлогій (Горбовець). Апостола прочитав дуже гарною живою українською мовою учень п'ятої кляси народної школи, який зробив на вірних дуже миле враження. Підчас запричасника місцевий настоятель о. протоєрей У. Кундеус заохотив вірних гарячими словами складати жертви на прикрашення св. образа Божої Матері, що вернувся до Холма, після чого вірні численно складали свої жертви. По скінченні Богослуження о. настоятель щирими словами подякував усім присутнім за слухняність церковній владі й за численну участь у святі. Відспіванням „Многоліття" і гимну „Боже Великий Єдиний" закінчено свято, яке, завдяки сонячній днині, випало дійсно гарно.

Підляшанин

З ЖИТТЯ ЖІНОЦТВА В ХОЛМІ

Після досить довгої перерви, спричиненої особливими обставинами на холмському грунті, наше жіноцтво, зорганізоване в Окружній Жіночій Секції при Українському Допомоговому Комітеті, розпочало зимовий сезон своєї праці.

Дня 19. листопада ц. р., в домівці УДК відбулися загальні сходини, в яких взяла участь більша кількість старших пань та молоді. Обговорено низку питань, зв'язаних з важливою під сучасну пору, справою допомоги біженцям, що прибувають до нас з різних закутків України. Пані відразу ж на сходинах поділили поміж себе працю, одні при службі на залізничній стації, інші в санітарній службі, інші знову зголосилися до перепроваджения збірок, а також до приготовлення одягів. При цій нагоді жінки постановили, за допомогою місцевих лікарських сил, оживити діяльність Секції Народного Здоров'я при УДК.

Сходини відбувалися в присутності референта Культурної Праці У. Д. К., а також, частинно, референтів Організаційного й Молоді, який прибіцяв у кожній потребі давати паням для помочі юнаків з Куреня Молоді. Під кінець сходин прибув голова УДК, п. сот. Святослав Шрамченко, що докладніше поінформував збори про акцію допомоги біженцям і своїми теплими словами заохотив жіноцтво до ще активнішої праці.

Настрій на сходинах був привітний, а дискусії проходили в дусі зрозуміння ваги такої акції й повному до себе довір'ї. Всі відчули потребу частішої обміни думок і тому то, на день 28. листопада ц. р. постановлено влаштувати чайний вечір.

Хочеться глибоко вірити, що цими сходинами наші пані щасливо започаткували зимовий сезон праці й висловити найщиріше бажання, щоб подібні сходини відбувалися якнайчастіше, та щоб не відчувалося більше роз'єднання й дисгармонії в нашій жіночій організації.

Холмщанка

ПОЖЕЖА В СЕЛІ ГНІЙНОМУ.

У ніч з 12. на 13. листопада в селі Гнійному на Підляшші — трапилась пожежа. Від пожежі потерпіли 4 господарі, а саме: солтис Степан Стасюк, Степан Юзвюк, сільський агроном Іван Максимюк та Іван Мишківський, син Левка. Пожежа трапилась в годині 12-ій вночі й тому багато згинуло тварин і попеклось людей. Пожежу погашено при допомозі протипожежних сторож зі села Борчуки та міста Янова Підляського. Погорільцям прийшло з допомогою місцеве населення.

✝ Посмертні згадки

Дня 9 листопада 1943 р., згинув з ворожої, злочинної руки залізничний працівник, магазинер стації Реївець бл. п. **Йосиф Олекса**. Покійного вбито по дорозі з Реївця до кол. Красне, де він мешкав разом зо своєю родиною. Покійний належав до тієї горстки свідомих громадян-українців, на яку в останньому часі спрямований наступ злочинців та руїнників ладу і порядку.

Дня 22. листопада ц. р. по дорозі з Павлова до Жулина замордовано одного з найчільніших громадян-українців Павловської волости, заступника посадника бл. п. **Володимира Мазурка**. Покійний на становищі діяча самоурядової адміністрації виказав себе як людина надзвичайно чесна та статечна. У ньому українське громадянство Павловської волости тратить свідомого громадянина.

В. Їм П.!

Від 6. до 12. грудня затемнення обов'язує від год. 4.30 веч. до 7. рано.

ЗІ СОВІТСЬКОЇ ДІЙСНОСТИ

Право на життя

Христя, убравшись в квітчасте плаття та брезентові черевики, в кантанові коси вплела кольорову стрічку і вийшла на подвір'я.

— Тепер, тьотю, покажіть, де міститься сільрада? — сказала небога, що з далекого міста приїхала до рідного села, щоб отримати довідку.

— Добре. Саме оце рано можеш застати голову сільради — і показала дівчині, кудою йти.

Христя попрямувала до сільради. І думалось дівчині, що вона одержить довідку в сільраді свого рідного села, піде потім до міліції, візьме пашпорт і буде самостійною громадянкою, буде працювати де їй захочеться...

В сільраді було багато людей. Поки дівчина розглянула присутніх, прийшов і голова, товариш Цибук.

Постукавши в двері, дівчина ввійшла до кабінету.

— Що потрібно?

Прошу вас, товаришу голово, дати мені довідку для одержання в міліції пашпорта — промовила Христя.

— А скажи, де твій батько?...

— Хіба ви не знаєте де? Там, куди вислали...

— М-да... Довідку матимеш — багатозначно відповів голова.

Потому товариш Цибук підійшов до секретаря і почав диктувати... батько громадянки Свириденко розкуркулений і висланий, як ворожий елемент... дід мав маєток... Прадід мав...

— Що ви пишете? — крикнула Христя. Це ж неправда...

— Мовчать! — визвірився Цибук.

Продиктувавши, він узяв папірець, покликав чергового по сільраді, вручив йому „документ" і наказав відвести дівчину в містечко. І привели Христю в НКВД.

Потім говорили люди, що 17-ти літню дівчину на 2-ий день вивезли туди, звідки мало хто вертається.

Павло Липневий

МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ШКІЛ ПІД УВАГУ

Український Центральний Комітет, Відділ Шкільних Справ, Реферат Д. С. Ф. М. повідомляє зацікавлених, що Комісія Д. С. Ф. М. розглянула всі прохання учнів загальноосвітних і професійних шкіл про зворотні стипендії, які вплинули своєчасно до Реферату. Гроші за місяці 10. і 11. 1943 вже розіслано по Комітетах. Притому повідомляємо, що хвилево стипендійні фонди вичерпані і Комісія Д. С. Ф. М. ніяких прохань не бере під увагу та в цій справі не переписується.

НОВИНКИ

Різдвяні вакації в школах Ген. Губ. Різдвяні вакації в українських школах різного роду в Ген. Губ. триватимуть від 6 до 20 січня 1944 р. Таким чином останній день навчання буде 5 січня, а перший день навчання по вакаціях буде 21 січня 1944 р.

Авторський вечір студентів. 19. листопада ц. р. редакція журналу „Студентський Прапор" у Львові уладила студентський авторський вечір, на якому 9 авторів-студентів відчитало свої поезії, новелі та нариси.

В листопадові роковини. З нагоди листопадових роковин відбувся в Берліні 14. листопада святочний концерт.

Допомога втікачам. Посадники ряду міст України та старости районів видали відозву до населення зі закликом допомагати збігцям зі захоплених большевиками областей України.

Козачий Комітет. Державний міністер для зайнятих східних областей, дозволив козацтву всіх військ організувати Козачий Комітет. Завданням Комітету — піклуватися козацтвом і населенням, евакуованим із козачих областей. Головою Комітету призначила німецька влада полковника Г. Тарасенка.

Поліційне розпорядження про орієнтаційні таблички і списи. Від 10. листопада ц. р. обов'язує поліційне розпорядження про таблички для назв вулиць, таблички з числами домів, ситуаційні пляни, список будинків, таблички на дверях помешкань і список льокаторів.

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 230-39.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. | Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79